

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РОСЛИН ДЕКОРАТИВНИХ ЛУК

Родина злаки *Poaceae*

Тонконогові (Poaceae) або Злакові (Gramineae) — родина однодольних рослин, відомо приблизно 11000 видів, 340 з яких в Україні. Це одно-, дво- та багаторічні трави, які поширені на всіх континентах крім Антарктиди.

Біологічна класифікація

Домен: Еукаріоти (Eukaryota)

Царство: Зелені рослини (Viridiplantae)

Відділ: Streptophyta

Надклас: Покритонасінні (Magnoliophyta)

Клас: Однодольні (Liliopsida)

Підклас: Commelinids

Порядок: Тонконогоцвіті (Poales)

Родина: Тонконогові (Poaceae) або Злакові (Gramineae)

Загальна характеристика.

Коренева система – мичкувата.

Мають стебло – соломину.

Тип кущення – часто кореневищний.

Листки – лінійні, з паралельним жилкуванням, сидячі.

Квіти – дрібні, в основному двостатеві; складається з двох лусок, має трипроменеву симетрію; маточка одна з двома приймочками, тичинок 3 або 6.

Суцвіття – складний колос (у культурної кукурудзи жіноча квітка — складний початок, а чоловіча квітка — волоть).

Плід — зернівка, горішок або ягода (у бамбуку).

Еволюція

- Порівняно з іншими покритонасінними, еволюція трав проходила досить повільно. Їхнє широке розповсюдження та швидке збільшення кількості видів почалося лише в Міоцені (20-10 мільйонів років тому), що пов'язується із кліматичними змінами того періоду (періодичні оледеніння

Практичне використання

- агрокультура;
- техніна культура;
- декоративне луківництво .

Із злакових трав лише біля 30 відіграють помітну роль у формуванні декоративних лук. Перше місце за поширенням в декоративному луківництві займає рід тонконогів, за ним костриця, мітлиці, райграс, житняки, лисохвіст тощо.

Найкращі газонні трави для помірного клімату знаходяться в родах мітлиці (Agropyris) і костриці (Festuca).

Мітлиця пагоносна

Agrostis stolonifera L.

Багаторічний злак, утворює пагони до 40 см, що стелються по поверхні ґрунту і укорінюються у вузлах.

Коренева система сильно розгалужена.

Листя коротке, плоске, світло-зелене, довжиною 3...5 см і шириною 1...2мм.

Тип кущення – кореневищний.

Невимоглива до ґрунту, добре росте на супіщаних і суглинних ґрунтах, може використовуватися на кислих і засолених ділянках.

Розмножується вегетативно. Дрібна посадка пагонів через 10...12 см дає через 50-60 днів суцільний ніжний килим.

У перший рік стрижка не потрібна, з другого року можна косити, але не так часто, як інші злаки.

Рослина не боїться затінення. Особливо рекомендується для задерніння дитячих майданчиків.

Мітлиця біла

Agrostis alba L

Низова багаторічна рослина, міцну, пружну дернину.

Травостій темно-зелений.

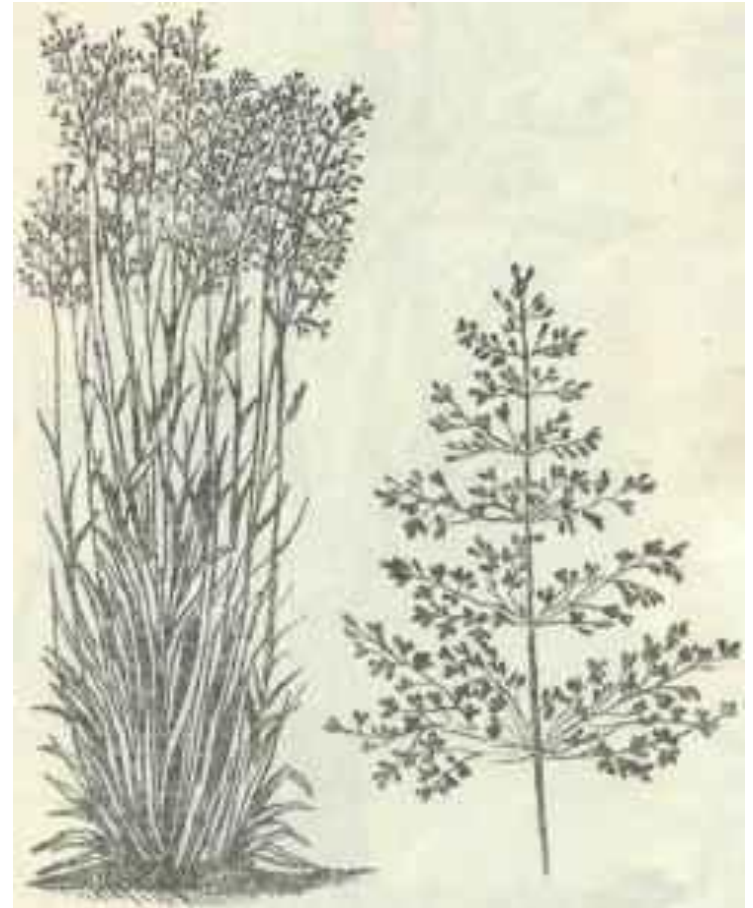
Листя жолобчасті, шириною 1...2 мм.

У перший рік росте повільно, повністю формується на другий-третій рік.

Краще ростена легких ґрунтах, проте успішно розвивається на суглинистих і супіщаних.

Добре переносить витоптування і часте скошування не нижче 4 см, швидко відновлюється після механічних пошкоджень.

Відрізняється високою морозостійкістю, відмінно росте як на яскраво освітленому місці, так і в тіні. Сходи з'являються на 6...10 день після посіву.

Мітлиця звичайна

Agrostis vulgaris

Багаторічний низовий злак висотою 30...100 см, короткочореневищний.

Листя лінійно-ланцетне, плоске, зелене.

Мітелки рихла, розкидиста.

Колоски довжиною 1,7...2 мм, одноквіткові.

Розмноження – насінням (переважно), вегетативне.

Мітлиця тонка розростається повільно, але при регулярній стрижці, утворює акуратне щільне трав'яне покриття.

Росте майже на всіх типах ґрунтів.

Зимостійка.

Використовується для створення партерних газонів та протиерозійних дернових покриттів.

Мітлиця волосовидна (тонка)

Agrostis tenuis

Багаторічний низовий злак висотою 30...80 см, короткокореневищний.

Листя довжиною 2...20 см, шириною 1...4 мм, плоске або слабо згорнуте, зелене.

Мітелки довжиною 2...15 см завдовжки, 2...6 см шириною.

Колоски довжиною 1,7...2 мм, одноквіткові, буруваті або лілуваті, на гладких ніжках, зазвичай безості.

Розмноження – насінням (переважно), вегетативне.

Мітлиця тонка розростається повільно, але при регулярній стрижці, утворює акуратне щільне трав'яне покриття.

Росте майже на всіх типах ґрунтів.

Зимостійка.

Використовується для створення партерних газонів та протиерозійних дернових покриттів.

Мітлиця велетенська

Agrostis gigantean Roth

Маленька, тонколиста рослина, трохи крупніша інших видів мітлиць: звичайної і повзучої. Мітлиця світлолюбна, помірна до типу ґрунту. Стійка до заморозків і погано переносить посуху. Використовують у партерних або спортивних газонах.

Мітлиця собача

Agrostis canina L.

Представлена двома типами.
Перший – нещільнокущовий злак з довгими кореневищами і прямостоячими стеблами, росте на бідних дерново-глейових ґрунтах.
Другий – щільнокущовий злак з короткими кореневищами і щільними дернинками та багатьма тонкими стеблами, росте на торфово-глейових ґрунтах і на підсушених торфовищах.
Волоті мітлиці собачої мають червонувато-буре забарвлення.

Костриця червона

Festuca rubra L.

Вівсяниця - низовий багаторічний злак з невисокими стеблами.

Має кущові, кореневищні і кореневищно-рихлокущові форми.

Росте навіть на бідних ґрунтах

У перший рік розростається досить повільно і закриває ґрунт десь через півтора місяці. Але з другого року килим стає щільним.

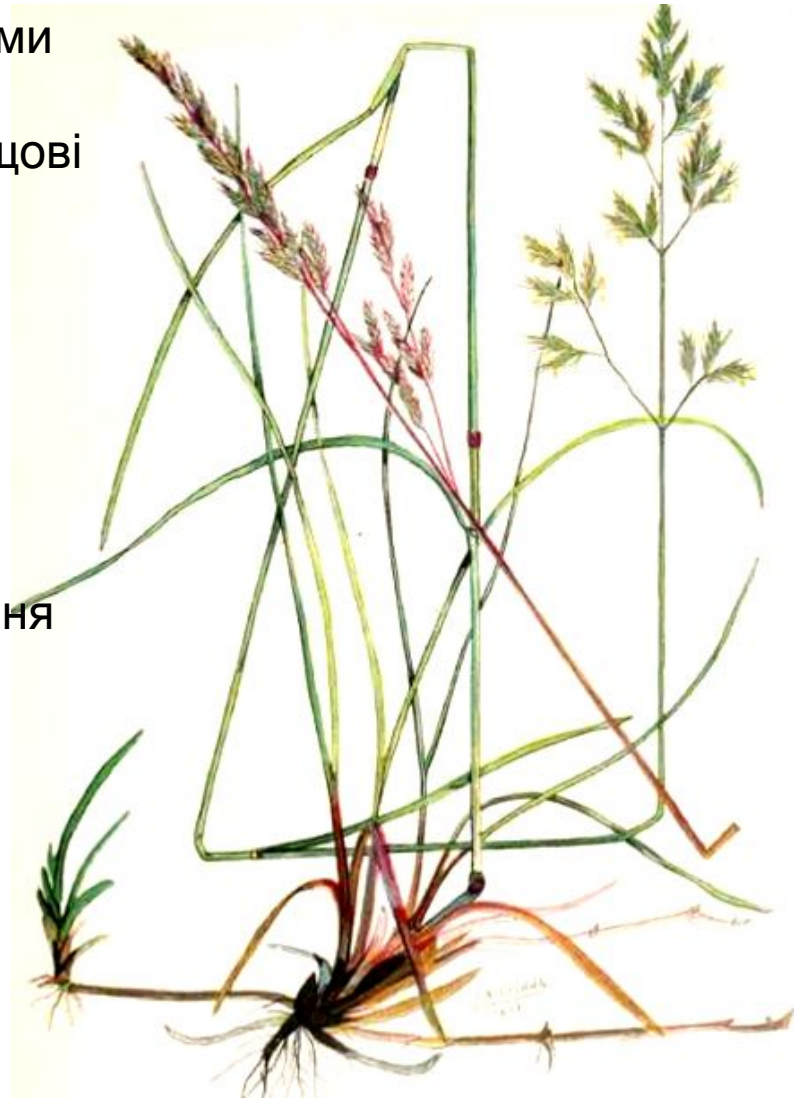
Для декоративних газонів найбільшу цінність має кореневищний різновид.

Добре переносить витоптування і часте скошування не нижче 4 см, швидко відновлюється після механічних пошкоджень.

Відрізняється високою морозостійкістю, відмінно росте як на яскраво освітленому місці, так і в тіні.

Сходи з'являються на 6...10 день після посіву.

Використовується для створення стійких газонів різного призначення.

Костриця лучна

Festuca pratensis

Потужна, рихлокущова багаторічна рослина з сильно розгалуженою мочкуватою кореневою системою.

Стебла численні, прямостоячі, листя завдовжки до 30 см і шириною до 7 см.

Стійка до морозів і випрівання.

Погано росте на сухих супіщаних і піщаних ґрунтах.

За літо переносить до п'яти укосів на висоті 4-6 см. Використовується при влаштуванні садово-паркових і лучних газонів.

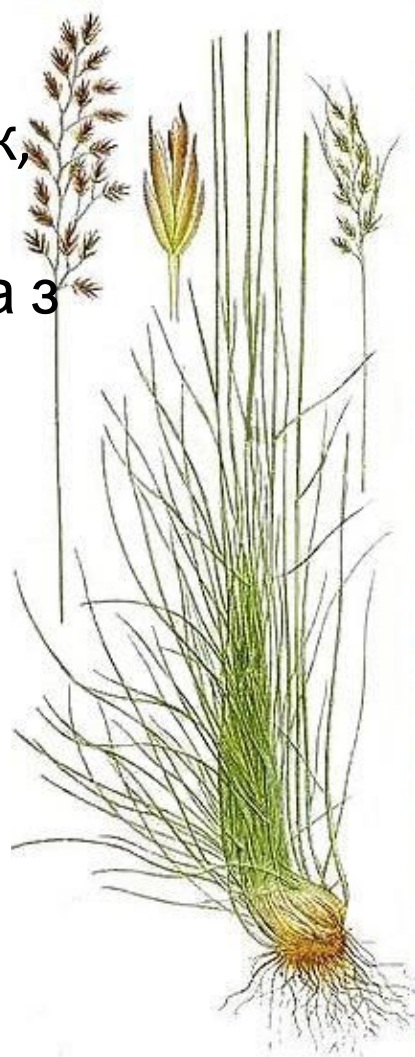
Для партерних газонів, не підходить. Листя грубувате, короткі стебла утворюють не дуже густу і ламку дернину.

Костриця овеча

Festuca ovina

Низовий, щільнокущовий злак, утворює купиноподібні кущі, облистяність хороша Рослина з потужною кореневою системою. Використовується для сухих і бідних поживними речовинами ґрунтів. Віддає перевагу сонячним місцям. Добре переносить витоптування і часте скошування не нижче 3,5 см.

Тонконіг лучний

(Poa pratensis)

Багаторічний низовий кореневищний (іноді кореневищно-рихлокущовий) злак

заввишки 10...50 см.

Суцвіття-мітелка.

Листки лінійні, шириною 2...4 мм,
довжиною до 35 см.

Сходи з'являються на 10...14 день після посіву.

Росте повільно, особливо в рік посіву,
повністю формується на другий-третій рік.

Оптимальна висота скошування газону з
мятлика – 4 см.

Віддає перевагу родючим ґрунтам і
сонячним місцям.

Стійкий до сильного витоптування,
рекомендується для декоративних газонів
будь-якого призначення.

Вважають газонної травою номер один.

Тонконіг лісовий

Poa nemoralis

Багаторічний напівверховий злак з рихлокущовим типом кущіння, який створює пухкий дерен. У рік посіву темп росту і розвитку порівняно високий, повного розвитку досягає на 2-й рік. Рекомендується для влаштування газонів лугового типу в парках і лісопарках переважно в тіні, під пологом лісових насаджень, а також газонів партерних і звичайних в умовах затінення. Використовується рідко через вкрай слабку стійкості до витоптування і частого

Тонконіг звичайний

Poa trivialis L.

Багаторічний злак з кореневищними типом кущіння. Утворює густий яскраво-зелений травостій. Повного розвитку досягає на 2-й рік. Відростання після скошування уповільнене. Вимогливий до вологи і ґрунтів, тіньовитривалий, стійкий до знижених температур, до витоптування. Рекомендується для влаштування газонів звичайного і лугового типів, у складі травосумішей.

Тонконіг сплюснутий

Poa compressa L.

Багаторічний низовий довгокореневищний злак. Рослини рано відростають навесні і йдуть у зиму зеленими. Травостій однорідний, густий. Невимогливий до умов зростання, стійкий до посухи, низьких температур. Добре росте на піщаних, глинистих і кам'янистих ґрунтах. Рекомендується для влаштування довголітніх газонів лугового типу, а також спеціального призначення. Перспективний для задерніння укосів.

Тонконіг болотний

Poa palustris L.

Багаторічний злак кореневищно-рихлокущового типу кущіння. У рік посіву ріст і розвиток сповільнені, повного розвитку досягає на другий рік. Добре переносить скошування, утворюючи витончений декоративний травостій. Стійкий до підвищеного зволоження, до низьких температур, до витоптування. Погано переносить тривалу посуху, вимагає родючих ґрунтів.

Рекомендується для влаштування звичайних і лугових газонів в умовах підвищеної вологості.

Тонконіг вузьколистий

Poa angustifolia L.

Відрізняється від тонконогу лучного більш витягнутими і вузькими (15...35 мм) листям.

Стебла дорослої рослини до 120 см.

За декоративності, господарсько-цінними та біологічними ознаками схожий з тонконога лучного.

Райграс пасовищний (багаторічний) *Lolium perenne* L.

Рихлокущова рослина.
Дуже вологолюбна, не
виносить
посухи і пізніх весняних
заморозків. Найкраще росте на
багатих добре дренованих
суглинках.

Швидко сходить – через 10...14
днів.

Газон з райграсу гарний, як
правило, лише перший рік, а
потім травостій зріджуються.

Райграс багатоквітковий

Lolium multiflorum

Рихлокущовий верховий злак.
Добре росте на родючих суглинистих ґрунтах.
Теплолюбний, вологолюбний.
Один з найбільш швидкозростаючих злаків.
Застосовується для тимчасових декоративних газонів.
Щільний травостій тримається тільки 1-й рік, на 2-й - сильно зріджуються, на 3-й - майже повністю випадає.

Райграс високий (французький)

Arrhenatherum elatius

Рихлокущовий злак.
Найкраще росте на середньозволожених пухких суглинистих ґрунтах.
Володіє середньою посухостійкістю та зимостійкістю.
Дає сходи через 10...12 (18...20) днів після посіву.
У 1-й рік утворює густий травостій з проективним покриттям 95...98%.
Повного розвитку досягає на 2-й рік.
Витоптування переносить посередньо.
Придатний для звичайних і лучних газонів, а також для задерніння схилів.

Тимофіївка лучна

Phleum pratense L.

Нещільнокущовий верховий злак.
Коренева система мичкувата.
Стебло пряме, гладеньке, заввишки 100–120 см, добре облиственене.
Листки світло- або синьо-зелені, плоскі, по краях шорсткі.
Колоски одноквіткові, часто з фіолетовим відтінком, суцвіття – колосоподібна волоть циліндричної форми.
Зимостійка рослина.
Навесні розвивається досить швидко, цвіте в кінці червня.
Вологолюбна рослина.
Росте майже на всіх ґрунтах, а добре – на осушених торфовищах. Терпить від затінення.

Лисохвіст лучний (китник)

Рихлокущовий *Alopecurus pratensis* L.)

багаторічний напівверховий злак, з короткими кореневищами (5-10 см), до 80 см заввишки.

Стебла тонкі, біля землі часто зігнуті, з великою кількістю прикореневих листків.

Листки світло-зелені, ніжні, по краях досить шорсткі.

Суцвіття – несправжній колос.

Вологолюбна рослина.

Приморозками не пошкоджується. Росте

добре у затінку

Грястиця збірна

Dactylis glomerata

Багаторічний нещільнокущовий верховий злак, заввишки до 120 см.

Стебла прямостоячі, добре облиствені, з великою кількістю прикореневих листків.

Суцвіття – однобока волоть.

Витримує посуху, затінок. Добре росте на родючих суглинках і карбонатних ґрунтах.

Часто пошкоджується весняними приморозками.

Стоколос безостий

Bromopsis inermis

Кореневищний багаторічний
верховий злак, виростає до
150 см.

Листки широколінійні, плоскі.

Волоть розлога, різної
форми.

Колоски великі.

Добре росте у посушливих
умовах

Очеретянка звичайна

Phalaroides arundinacea

Багаторічний кореневищний
верховий злак.
Утворює довгі сильно розгалужені
кореневища, які горизонтально
розміщуються в ґрунті.
З вузлів кореневищ відростають
численні, добре облиствені стеблові
пагони заввишки 100-200 см.
Листки широкі й довгі, по краях
шорсткі. Суцвіття – волоть із
рожевим відтінком.
Витримує затоплення, добре росте і
розвивається на заболочених луках.

Медова трава шерстиста

Holcus lanatus L.

Багаторічний верховий злак,
заввишки до 60-80 см.

Суцвіття – досить широка
волоть.

Листки широкі, вкриті м'якими
волосками. Молоді рослини
після дощів мають отруйні
властивості.

Трапляється на осушених
неудобрених луках у західному
регіоні України, в чагарниках, на
лісових галявинах.

Пахуча трава

Anthoxanthum odoratum L.

Багаторічний низовий кущовий злак, світло-зеленого кольору, утворює купини.

Суцвіття – коротка колосоподібна волоть з одноквітковими колосками. Добре пристосований до пологих схилів і верхніх частин невисоких підвищень вододільних площ.

Гребінник звичайний

Cynosurus cristatus

Багаторічний низовий злак, заввишки 30-60 см, утворює дернисті купини.

Колоски багатоквіткові, плідні й неплідні, розміщені у вигляді гребеня на колосоподібній волоті.

Трапляється на сухих луках і пасовищах гірського схилу Карпат, часто на лісових галявинах, гірських схилах та вигонах.

Пирій повзучий

Elytrigia repens

Багаторічний верховий кореневищний злак, заввишки до 100 см.

Поширений на природних угіддях, у заплавах річок, на помірно вологих луках, темно-каштанових і чорноземних ґрунтах Степу, а також на солончакуватих ґрунтах лиманів.

Пирій безкореневищний

Agropyron tenerum

Багаторічний
нещільнокущовий верховий
злак, заввишки 50–100 см.
Суцвіття – колос.
Зимостійка і посухостійка
трава.
Вирощують на півдні України.

Житняк гребінчастий

Agropyron pectinatum

Багаторічний
нещільнокущовий злак.
Суцвіття – широкий колос,
досить щільний, остистий.
Листки лінійні, зелені.
Житняк дуже посухостійкий,
поширений у південних
степових областях України.
Росте на кам'янистих схилах і
сухих луках.

Ковила волосиста

Stipa capillata

Щільнокущовий
злак.
Стебла тонкі,
шорсткі.
Листки вузьколінійні,
тверді, розміщені
біля основи куща.

Очерет звичайний

Phragmites communis

Багаторічний кореневищний злак, який у середньому досягає висоти 2 м. Росте на багнистих місцях біля виходу підґрунтових та проточних вод, у западинах, переважно чистими заростями.

Щучник дернистий

Deschampsia caespitosa

Щільнокущовий багаторічний верховий злак. Досягає висоти 60-80 см.

Суцвіття – розлога волоть золотистого, білуватого або фіолетового кольору з характерним металевим блиском.

Росте на вологих луках на Поліссі, в Лісостепу та гірських районах, утворюючи щільну дернину.

Біловус стиснутий (мичка)

Nardus stricta

Щільнокущовий багаторічний низовий злак, заввишки 15–30 см. Має щетинисті, шорсткі сухуваті листки і вузенький однобічний сплющений колос.

Трясучка середня

Briza media

Низовий злак, який досягає висоти 30-60 см. Утворює нещільну дернину.

Суцвіття – розлога, заввишки до 15 см, прямостояча, пірамідальна волоть.

Колоски широкі, округлі, сплющені з боків, зеленувато-білі, з фіолетовим відтінком.

Стебло стояче, гладеньке, листки вузьколінійні, зверху шорсткі.

